

Az ORZSE Goldmark Kórusának tavaszi hangversenyei

Sávuot ünnepét követően két vidéki hitközséget látogatott meg kórusunk. Az első hangversenyt Zalaegerszegen, a következőt Debrecenben tartottuk. Az utazás lehetőségét a Mazsihisz pályázatán nyert összeg fedezte. Mindkét előadás a maga nemében kiemelkedő esemény volt a kórus életében.

Zalaegerszegen fennállásunk 48 éve alatt még egyszer sem szerepelünk. Ez ritka dolog, hiszen Magyarország minden nagy városát bejártuk már. Az impozáns külsejű és méretű zsinagóga volt az esemény helyszíne, mely szinte teljesen megtelt hallgatósággal. Ez a hitközség tagjainak kimagasló szervezőmunkáját dicséri. A kórus tagságát igen jó érzéssel töltötte el a helyiek szíves vendéglátása és szeretetteljes gondoskodása.

Mivel először voltunk ott, így a zsidó zene legszebb szakrális műveit mutattuk be, de énekeltünk jiddis és chászid népzenei kórusfeldolgozásokat is. Mivel Izrael Államának 70. évfordulóját ünneplő plakát díszítette a színpadot, indítva éreztük magunkat olyan művek bemutatására, melyek Erecben igen népszerűek. Így elénekeltük D. Zehavi „Éli, éli...” kezdetű dallamát, melyet a szerző Szenes Hanna versére komponált. A *Gergely Ágnes* magyar fordításában elhangzó művet *Kéval Zsuzsa* szolista adta elő érzelemmel telten. Ezt követte Josef Hadar szerelmes dala, az „Erev sel sosánim”. Hangversenyünket a sokak által ismert „Jerusálajim sel záchav”-val zártuk Naomi Semer zeneszerző feldolgozásában. A hallgatóság nagy örömmel, felállva tapsolt a koncert befejezésekor. Számunkra hatalmas élmény, amikor egy olyan közösségnek mutathatjuk be a sikerrel a zsidó zene gyöngyszemeit, akik nagyon ritkán, talán soha nem találkoztak ezekkel a zeneművekkel.

Debreceni fellépésünk a zalaegerszegihez képest más szempontból volt számunkra izgalmas. Virágzó kulturális élet zajlott az ottani zsidó közösségben a második világháború előtt, és ennek egyik meghatározó szereplője alapító karnagyunk, Ádám Emil (akkori nevén Rothman Emil) volt. Műsorunkban 19., 20. és 21. századi zeneszerzők zsolnáira és imakölteményre írt művei mellett megszólaltattuk alapító karnagyunk háború előtt komponált és az akkori debreceni közösségben felhangzott szerzeményeit is.

Bevezetésként a Debreceni Zsidó Gimnázium diákjainak előadását idéztük fel azzal a kórusművel, melyet 1942 pürimján énekeltek. Ez Rácin: Eszter című színdarabjának dalműváltozatából volt egy részlet, melyet egykoron Kardos László fordított, és zenés betéteit Ádám Emil komponálta. Ezt követően a Schlesinger Sámuel debreceni főrabbi megrendelésére írt 133. zsolnárt hangzott el. Ezzel a dallammal balagtak a gimnázium diákjai 1925-től.

A városban hangversenyünk délelőttjén mártírjainkra emlékeztek a temetőben. Ehhez kapcsolódva hangzott fel *Király László* Erkel-dí-

A Goldmark Kórus először járt Zalaegerszegen Fotó: Pezzetta Umberto

jas zeneszerző 23. zsolnára írt szerzeménye, és ugyancsak ezen megemlékezés alkalmából énekeltük el Ádám Emilnek az „Áv horáchámim” kezdetű imára írt kórusművét. Ezt az imát csak bizonyos szombatokon mondjuk el, vagy olyan ünnepeken, amelyeken a Jizkor ima is elhangzik, megemlékezvén halottainkról. A szerzemény egyike azon keveseknek, melyeknek partitúrája fennmaradt a világgégés után. A kézzel írt kotta fejlécében olvashatjuk a következő sorokat: „A zsidótörvény tárgyalásával kapcsolatos böjt napján, 1938. május 8. Debrecen”. Az alkotás híven tükrözi a debreceni statusquo Nagytemplom imádkozó és böjtölő közösségének lelkiállapotát a mű keletkezésének időpontjában.

Különleges színt adott előadásainknak főkantóraink éneklése. *Biczó Tamás*, a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga főkantora hitelesen adta elő a művek tenorszóloíát. *Fekete László*, a Dohány utcai zsinagóga főkantora mindkét alkalommal nagy sikert aratott L. Waldman: Éc Chájim

című kántorszólo művének tolmácsolásával. Debrecenben nagy örömmel hallgatták Ádám Emil „Ahávász Ajlom” kezdetű imarészletét, melyet *Cser Erzsébet* énekelt. Külön szeretettel fogadták a debreceni születésű *Éliás Verát*, aki a zongorakíséretet adta.

A közönség hálás tapsa nyomán ráadásaként Louis Lewandowski 150. zsolnára írt kórusművét mutattuk be: „Dicsérjétek az Örökkévalót! Dicsérjétek Istent szentélyében!” Ezen utolsó énekszavak stílusosan hangzottak fel a valamikori ortodox zsinagóga gyönyörűen felújított falai között.

Házigazdáink mindent megtettek, hogy ez a hangverseny sokak számára nyújtson élményt. A zsúfolásig megtelt templom pótszékei sem voltak elegendők az érdeklődők számára. Vendéglátásuk felejthetetlen élményt jelentett kórusunk számára. Reméljük, lesz még alkalmunk ennek a szép zsinagógának falai között újabb énekszámok bemutatására. **Ádám Mária karmester**

Kritika és partnerség: a kormány és a Mazsihisz

A Mazsihisz nem ellenzéki párt... Az ellenzéki hiányát tévedés a Mazsihisznél keresni, az ellenzéki pártok lennének az illetékesek... s nem egy vallási kisebbség képviselője.

Megjelent a hír, a magyar kormány több tagja fogadta a Zsidó Világkongresszus (ZSVK) alelnök-igazgatóját, Robert Singert és Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét és egyben a ZSVK alelnökét, aki kifejtette, hogy a Mazsihisz a magyar kormánnyal történő együttműködés folytatásában érdekelt. Aztán megjelentek értetlenkedő visszhangok a Mazsihisz szervezetszóláról, elnökének kollaborációjáról. Értetlenkedő barátaim számára ezért szeretnék néhány dolgot rögzíteni.

Az elmúlt négyéves kormányzati ciklus hatalmi struktúráját a Fidesz-KDNP koalíció kétharmados többsége jellemezte. A Mazsihisz – mint minden más magyarországi szervezet – ebben a környezetben dolgozott. A kormánnyal, igen, az Orbán-kormánnyal számos területen sikeres volt az együttműködés. Elindult például egy komoly zsinagógarekonstrukció program. A szegedi zsinagóga külső felújítása befejeződött, a miskolci életveszélyes állapota megszűnt, a zsinagóga ezzel megmenekült, a Rumbach utcai zsinagóga felújítása pedig megkezdődött. Az elhagyott zsidó temető rekonstrukciójára pályázatot írtak ki, a kormány döntött a zsidó Szeretkórház megújításáról, az IHRA mozgalom keretében konkrét oktatási eredmények születtek, iskolai tankönyvekben a zsidósághoz vagy Izraelhez kapcsolódó fejezeteknél egy, a zsidók által felállított bizottság kérésére a kormányzat figyelembe vette. S ezek csak kiragadott példák. A felsorolt eredményeket ráadásul úgy érte el a Mazsihisz, hogy erkölcsi és emlékeztetőpolitikai kérdésekben gyakran került vitába a hatalommal.

Ak most induló kormányzati ciklus ugyanolyan vagy nagyon hasonló hatalmi struktúrát mutat, azaz újra Fidesz-KDNP kétharmadról van szó. A Mazsihisz vállalt törekvése, hogy a kooperációkat, az értékteremtő együttműködések folytatása, aminek nem lehet feltétele a súlyosan problémás emlékeztetőpolitikai gesztusok elhallgatása. Amit el lehet mondani az emlékeztetőpolitika fontosságáról, azt szövetségünk mindig megteszi. Kormánykapcsolatok minden szintjén rögzítésre kerül, hogy a Mazsihisz a jövőben sem kíván kompromisszumot kötni történelemszemléletében, s nemcsak az antiszemitizmust tartja károsnak és veszélyesnek, de a bárki más elleni gyűlöletbeszédet is.

Ha valaki a jövőről beszél, akkor jobb, ha együttműködést és nem egy később majd kényszerűségből felvállalható konfliktust emleget. Alig négy éve döntött a Mazsihisz a média által csak „bojkottnak” nevezett akciókról. Emlékezzünk a székesfehérvári Hóman-szobor tervére, vagy akár a Páva utcai holokausztközpontnál megücsösített Donáth-emlékhelyre. A Mazsihisz következetesen fellépett a társadalmat romboló gyűlöletbeszéd ellen, nyílt levélben kérte a Soros-kampány leállítását, s Benjámín Netanjahu látogatása idején az izraeli és a magyar miniszterelnöknek elmondtam kifogásaimat.

A Mazsihisz nem ellenzéki párt, ebből következően nincs ellenzéki funkciója sem. Értékek mentén kell a közösség érdekeit megvédeni, amibe nem fér bele semmilyen szélsőséges politikai párttal vagy irányattal való együttműködés. A Jobbik kiharad a Mazsihisz látóköréből. Az ellenzéki hiányát tévedés a Mazsihisznél keresni, az ellenzéki pártok lennének az illetékesek – már ha valóban lennének –, s nem egy vallási kisebbség képviselője.

A zsidó közösséget a 20. század történelme kétszer is derékba törte. Elsőként a holokauszt, majd a vallásellenes kommunista diktatúra okozott jóvátehetetlen károkat. A Mazsihisz utolsó fél évtizedének érdekvédelmi munkája azonban erőt adott a zsidóknak, és megalapozta egy, a tradícióra és eredményeire büszke, független közösség létrejöttét. S bár sok oldalról kapunk a belső egységet megbontó támadásokat, a szervezet vezetőjeként elég erősnek érzem magunkat ahhoz, hogy szükség esetén a mainstream irányokkal szemben kritikát fogalmazzunk meg, sőt még ahhoz is, hogy a kormánnyal történő együttműködés fontosságáról beszéljék.

(A cikk eredetileg a Szombat folyóirat online kiadásában jelent meg.)

Heisler András
a Mazsihisz elnöke

Alijával az asszimiláció ellen?

A kutatások szerint az amerikai zsidók jelentős részének az unokája már nem lesz zsidó. Az asszimiláció alternatívája az alija lehetne – érvel a kezdeményezés kitalálójá.

Michael Oren miniszterhelyettes, Izrael egykori washingtoni nagykövete olyan tervezetet nyújtott be, mely évente több ezer amerikai nem ortodox fiatal izraeli letelepedését támogatná – írja a TOI-ra hivatkozva a zsidó.com. Célja a reform, a konzervatív és közösségen kívüli zsidók további asszimilációjának megállítását. Jelenleg a nem ortodox zsidók 71%-a köt vegyes házasságot az Egyesült Államokban. A teljes zsidó közösséget nézve ez a szám 58%, ám 1970-ben még csak 17% volt. Az amerikai zsidók 35%-a tartozik a reform közösséghez, 30%-uk közösségen kívüli, 18% a konzervatív mozgalom tagja, 10% pedig ortodox. Csak az utóbbi közösséghez tartozók létszáma gyarapszik. Egy reform vagy konzervatív zsidónak nincs sok esélye arra, hogy az unokái is zsidók legyenek.

„El kell jutnunk odáig, hogy évente 10 ezer, nem ortodox zsidó vándoroljon Izraelbe Amerikából. Ha Izrael komolyan veszi, hogy a zsidó nép nemzetállamként működik, akkor elsőrendű feladata, hogy megőrizze a határain kívül élő zsidó közösségeket” – mondta Oren, aki kiemelte, hogy a jelenleg futó programok – mint például a Magyarországról is elérhető Táglit/Birthright – nem elegendők. Az Egyesült Államokban a nem ortodox

közösségekben a zsidók többsége vegyes házasságot köt, és a zsidó családokban sem nevelik feltétlenül zsidóként a gyermekeket. „Ha valaki alijázik és letelepszik Izraelben, majd megházasodik és családot alapít, szinte biztos, hogy zsidó gyermekeket nevel majd” – tette hozzá.

Oren, aki egykor maga is Amerikából vándorolt be Izraelbe, Benjámín Netanjahunak nyújtotta be javaslatát, és kérte, hogy az asszimiláció elleni küzdelem legyen az izraeli politika kiemelt területe.

„Ez a program befektetésnek is kiváló, hiszen a bevándorlók gyermekei az izraeli gazdaságot erősítik majd, és az izraeli hadseregben fognak szolgálni. A program megvalósítása során pénzügyi támogatást kell ajánlani a bevándorlóknak. Ez nem lesz olcsó, de megér minden sékelt” – magyarázta Oren. „Amikor Tel-Avivba költöztem, számos olyan amerikai zsidó fiatalal találkoztam, akik a város nyújtotta kellemes élet miatt döntöttek az alija mellett, nem pedig cionista meggyőződésből vagy a zsidó identitásuk miatt. Miért ne ösztönöznék a fiatal értelmiségieket,

Fotó: Luke Tress / Times of Israel

hogy alijázzanak? Ez a program lényege” – tette hozzá Oren.

A reform és konzervatív közösségekről szólva Oren így fogalmazott: „E mozgalmak azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy mind létszámban, mind pedig az értékek szempontjából megőrizik a zsidó népet a modern világban. Az asszimilációt kutató statisztikákat látva azonban ki kell jelentenünk, hogy nem jártak sikerrel.”

Oren optimistán tekint a jövőbe: „Ha képesek voltunk egymillió bevándorlót fogadni az egykori Szovjetunióból, akkor erre is képesek leszünk. A miniszterelnök pedig nagy érdeklődéssel fogadta a javaslatomat.”

A magyar zsidó örökséget ünneplik külföldön

(2018. június 7.)

Túlzás nélkül állítható, hogy a „zsidó napok” rendezvénysorozata kezd megerősödni a határon túli kulturális szcénában, Kárpátaljától a Délvidékig. A zsidó napok jelentőségéről, megszületéséről, jelenéről és jövőjéről beszélgettünk Deák Andreával.

A kulturális napok ötletének megszületése Deák Andreához, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) munkatársához köthető, azonban a kivitelezésben mind a Mazsihisz, mind a külföldi helyi partnerek kivették a részüket. A magyar-magyar kapcsolatok erősítésének egy eddig elhanyagolt, azonban nagyon fontos szegmensét képezik ezek a rendezvények.

„A Határtalan Kultúra program a Mazsihisz égisze alatt bontakozott ki, szeretném, ha a határon túli zsidó közösségek éreznék, hogy figyelünk rájuk, nem hagyjuk őket magukra, azonban a programok kifejezett célja az összmagyarság összetartozásának erősítése is. Meg kívánjuk mutatni azt a gazdag magyar zsidó kulturális örökséget is, amelyre méltán büszkék lehetünk” – mondta el előljáróban Deák Andrea, a fesztivál főszervezője.

A zsidó napok ötlete 2010-re nyúlik vissza, akkor még a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (Mazsike) munkatársa volt, és rengeteg utazós programot szerveztek, amelyek a magyar zsidó örökségre fókuszáltak, a jelenlegi Magyarország területén szerveztek zsidó tematikájú kirándulásokat.

„Hódmezővásárhelyen és Pécsen szerveztünk többnapos kulturális programokat, Tokaj-Hegyalján pedig négynapos fesztivált. Ezeknek a programoknak és kirándulásoknak akkora lett a sikere, hogy éreztük, ennek kell legyen valamilyen folytatása, iránya” – meséli Andrea.

A magyar zsidóságnak a határon túli zsidó történelem és kultúra nagyon fontos, ez a téma sokáig méltatlanul el volt hanyagolva. A határon túli közösségek irányába tett első határozott lépésekhez erős lökést adott a kettős állampolgárságról szóló csúfos népszavazás hatása, ami végképp arra sarkallta őt, hogy határon túl is szervezzenek programokat. Jávori Ferenc, a Budapest Klezmer Band alapítója és vezetője, aki munkácsi származású, azonnal az ötlet mellé állt. Ő sok helyen fellépett a Mazsike szervezésében, azonban elmondta egy beszélgetés alkalmával, hogy amióta elköltözött Munkácsra, sosem lépett fel Kárpátalján. Akkor jött az ötlet, hogy Kárpátaljára kell egy ilyen programot csinálni – meséli Deák Andrea, aki bár sokat hallott és olvasott erről a vidékről, személyesen még nem járt ott korábban.

Jávori „Fegyva” Ferencsel, illetve a szintén munkácsi származású Szász Gittával a helyszínre utaztak, hogy felmérjék, milyen lehetőségei lennének, milyen fogadtatása lenne egy ilyen kezdeményezésnek. A pozitív visszajelzések és a barátságos viszonyulás után úgy érezték, hogy ennek a programnak helye van Kárpátalján. 2010-ben kezdődtek az előkészületek, 2011-ben lett a tervekből valódi program. A korábbi koncepciót követve, a hazai programokkal párhuzamosan csoportokat is szerveztek, hogy megismertessék az érdeklődőkkel Kárpátalját. Az utazók csoportja a magyarországi zsidó közösség tagjaiból állt össze.

„Először sokan próbáltak lebeszélni, hogy ez nehéz dió, és nem is biztos, hogy lesz érdeklődés az ilyen jellegű programok iránt. Mindennek ellenére meghirdettük az utat, s három nap alatt egy busz megtelt jelentkezőkkel. Akkor éreztük, hogy ez igenis jó irány, gyorsan szerveztünk hát még egy buszt.” Deák Andrea elmondta azt is, hogy a magyarországi zsidó emlékeztetben Kárpátalja úgy él, mint az elpusztított autentikus zsidóság otthona. Olyan pontja a Kárpát-medencének, amely számtalan el nem mondott zsi-

dó történet születési helye és temetője egyben.

Kárpátalja a magyar zsidóság kultúrájának egy szigete, úgy érezték, ezt meg kellett mutatni.

Az első utazás alkalmával csak azért nem szerveztek harmadik buszt, mivel nem volt szállodakapacitás Munkácsra. „Mostanra már teljesen természetes, hogy határon túlra megyünk, ezek az események ma az egymásra találásról szóló ünnepek, az ismerkedési vágya a forrásuk. A közvélemény előtt talán ismeretlen, de nagyon sok magyarországi zsidónak van valamilyen határon túli kötődése, az első szervezett utazások résztvevőinek a harmadegyede valamilyen kárpátaljai vagy határon túli kötődésű ember volt. Temesvár, Nagyvárad, Kolozsvár, Munkács, Máramaros, de Kárpátalja egészének története erősen hiányos a magyar zsidóság említése nélkül.”

Az első kárpátaljai látogatáshoz visszatérve, Andrea elmondta, hogy akkoriban még magyar polgármestere volt Munkácsnak Lengyel Zoltán személyében, ő is maximálisan partner volt; illetve az ungvári főkonzulátus vezetője, Bacskai József és a konzulátus első beosztottja, Szalipszki Endre is rengeteg segítséget nyújtott. Deák Andrea elmondása szerint ez a program amolyan nulladik zsidó nap volt, még csak csírájában hordozta azt a jeleket, amelyet a mostani Kárpátaljai Zsidó Napok és a Kolozsvári Zsidó Napok megjelenítenek. A szervezők „étvágya” az első alkalom után még inkább megjött, és igyekeztek minden egykori magyar területen partnereket szerezni. Szabadkán, majd Kassán szerveztek hasonló programot, mindkét utazásra két busz telt meg magyarországi utasokkal.

„Amikor Kassán a zsidó napokat szerveztük, akkor a felvidéki város volt Európa kulturális fővárosa. Meg kell jegyezni, hogy a programsorozatban a zsidó napok volt az egyetlen tematikus többnapos magyar program, egész évben nem volt ilyen kifejezetten magyar programsorozat. A kassai polgárvilágra való emlékezés, magas színvonalú komolyzenei koncertek, Mendelssohn, Liszt Ferenc, klezmer, Márai egy programon belül, a környékbeli falvakból is érkeztek látogatók, a helyszínek megteltek emberekkel” – meséli a zsidó napok történetének további alakulását Andrea.

„Nem hívjuk magyar zsidó napoknak, de ez hangsúlyosan magyar, a magyar zsidó kultúra ünnepe, ettől függetlenül mindenkit szeretettel várunk, sok esetben nem is hiába, Kolozsváron és Kárpátalján is részt vesznek a programjainkon alkalmanként a többségi nemzet tagjai is.”

A Délvidék, a Felvidék és Kárpátalja mellett Erdélyben is kerestek partnereket, akik segítséget nyújtanak a zsidó napok szervezésében. Kezdetben egy közösségszervezésben aktív kolozsvári egyetemistával, Oláh Gellérttel és egyik barátjával vette fel a kapcsolatot, egy 4-5 fős magyarországi-erdélyi vegyes csapattal kezdték meg a szervezést. A következő évben a kezdőcsapat tagjainak egy részét is tömörítő kolozsvári Dialógus Egyesülettel közösen szervezték a Kolozsvári Zsidó Napokat, mára többrebbi együttműködésben segítik egymás munkáját és a zsidó napok szervezését.

A zsidó napok rendezvény támogatást kap a magyar külügyminisztériumtól, illetve a Bethlen Gábor Alapítól, azonban az anyagi támogatás mellett kiemelten fontos a helyi partnerszervezetek segítsége is. A kárpátaljai Pro Cultura Subcarpathica Alapítvány, emellett a helyi zsidó közösség, illetve annak munkatársa, Togyeriska Erika minden segítséget megad, amire

Deák Andrea, a Mazsihisz kulturális nagykövete

a szervezőknek szükségük van. Kolozsváron a megyei tanács és a polgármesteri hivatal is támogatja anyagilag a rendezvényt, illetve a Communitas Alapítvány is részt vesz ebben. Nagy szerepük van a helyi magyar érdeklődési szerveknek is.

Deák Andrea elmondása szerint a kolozsvári rendezvény már valóban olyan program volt, ami maximálisan a magyarországi és a helyi közösségnek is szólt egyszerre, magán hordozva a valódi kulturális fesztiválok minden jellegzetességét.

A kincses városban eddig három alkalommal rendezték meg a zsidó napokat, minden alkalommal hatalmas érdeklődés mellett: ennek a rendezvénynek a vendége volt Röhrig Géza is.

A kárpátaljai és a kolozsvári rendezvények látogatottságát illetően Andrea elmondta, hogy a helyi közösség nagy érdeklődés tanúsít irántuk, zsidók, keresztények, illetve felekezeten kívüliek egyaránt. A szervezők igyekeznek olyan művészeket elhívni a programokra, akik garantálják az érdeklődést, akik bevonzzák az embereket, minden réteget és korosztályt igyekeznek megszólítani.

Deák Andrea a saját és a szervezőcsapat motivációját illetően elmondja, hogy a lelkesedését folyamatosan magas szinten tartja az az elismerés, amit a közönség érdeklődése nyújt, illetve a kolozsvári alpolgármester asszony szavai nyomán kialakult tudat, hogy mostanra a zsidó napok beleivódtak a városok kulturális szövetébe. Mára el lehet mondani, hogy a helyi közösségek várják, számítanak erre, ez a kulturális kalendárium része lett.

„Én nagy szeretettel és nyitottsággal élem meg a magam részéről és nagyon fontosnak érzem ezeket a találkozókat, hogy megismerjük egymást határon innen és túl, hogy a magyarok találkozzanak és beszélgessenek, örvendjünk a közös kulturális örökségünknek. Rengeteg értékes emberi kapcsolatra tettem szert a határon túl. A programok szervezése kicsit olyan, mint egy hógolyó elindítása a meredek domboldalról, egyre többen csatlakoznak hozzá, egyre bővülnek a lehetőségeink, egyre többen ismerik meg.”

Deák Andrea elmesélése szerint rengeteg az olyan helyszín a határon túl, amely a programokat valami különleges atmoszférával tölti meg. Személyes élményei között kiemelt helyet kap az első Kárpátaljai Zsidó Napok nagyszülői zsinagógába szervezett komolyzenei hangversenye. Ez a régi templom a mai napig nagyon romos állapotban van, tulajdonképpen csak a falai állnak.

A felcsendülő dallamok azonban mintha felöltöztették volna az ódon falakat, a koncert a zenekar tagjainak saját beszámolója alapján is életre szóló élménnyé vált.

„Mintha valami pluszlelkisége lett volna, mintha a falakból is előlépett volna a múlt. Talán megengedhető az a kevés érzélgősség, amikor azt mondom, hogy a kövek is sírva fakadtak a múltidézés alkalmával. Jó értelemben véve háborzongató, misztikus élmény volt. Hogy Teszter Nellit idézzem, az

Egy örületesen jó felvétel az internetről

Mi, túlélők, évről évre egyre kevesebben vagyunk, hogy elmeséljük a történetünket. Reméljük, hogy ez a kép is hozzájárul majd ahhoz, hogy az emberek sose felejtsek el azt a hatmillió embert, akik akkor és ott elvesztek.

Amikor Jessica Glatt megosztotta saját Facebook-oldalán a szóban forgó fotót, még nem tudta, hogy az néhány héttel később víruszerű terjedésnek indul. A Today.com című amerikai hírmagazinnak elárulta, nagyon meghatotta az a rengeteg pozitív visszajelzés, amit a nagypapájáról és a gyermekéről készült közös kép váltott ki.

„Sokáig gondolkodtam azon, hogy megosszam-e a képet. Legfőképp azért, mert a nagypapám, Max nem szeretne volna. Zavarta, hogy látszik rajta az a számsor, amit még a haláltáborban kapott” – nyilatkozta Jessica. Hónapokba telt, mire meggyőzte nagypapáját, hogy a kép éppen emiatt a számsor miatt igazán különleges. „Lehet, hogy mostanra a gonoszság szimbólumává lett, de ezen a képen, együtt a kislányommal, a túlélés jelképévé változott.”

Jessica végül nagypapája tudta nélkül tette közzé a képet, ám mikor látta a pozitív fogadtatást, úgy döntött, megosztja nagyszüleiével is azt. „Megtanítottam nekik, hogyan használhatják a Facebookot, majd otthagytam őket a képpel és az alá érkezett kommentekkel” – mondja az amerikai nő, majd hozzátesszi, nagyszülei aznap késő estig a hozzászólásokat olvasták megthotottan.

(Forrás: NLCAfé)

A dédszülők rendkívül hálásak a sorsnak, hogy megérhették dédunokájuk születését

27. VAJDAHUNYADVÁRI NYÁRI ZENEI FESZTIVÁL
VAJDAHUNYAD CASTLE SUMMER MUSIC FESTIVAL

MESÉAUTÓTÓL A CARMENIG
film-klezmer-musical-opera

MASA ANITA & SABBATHSONG
Klezmer Band

2018. július 16. hétfő 20.30

esőnap: július 17. kedd

Jegyek a helyszínen és a www.broadway.hu oldalon kaphatók. Jegyár: 3500,-Ft

Helyfoglalás érkezési sorrendben.

Szervező: Musica Hermina Alapítvány

SABBATHSONG Klezmer Band:
Masa Tamás-ének, trombita, furulya,
Masa Anita-ének, Bódi Mónika-hegedű,
Szabó Bálint-klarinét, Schreier Norbert-szaxofon,
Csányi Sándor-harmonika, Szentkirályi György-buzuki,
Langer Zoltán-nagybőgő, Rostás Csaba-darabuka,
Andrasics Szabolcs-dobok.

Közreműködik a CleanArt Szalonzenekar:
Johan János-primás, Szabó Bálint-klarinét,
Lisztes Jenő-cimbalom, Neumark Zoltán-zongora,
Fehér Ernő-nagybőgő.

Vajdahunydavári Nyári Zenei Fesztivál
Vajdahunydavári Castle Summer Music Festival
bővebb információ/more informations:
www.vajdahunydavari.hu

f SABBATHSONG Klezmer Band
tisztamuveszetert@gmail.com
www.sabbathsong.hu
0036 70 263 2059

élmény szinte beleégett az ember lelkébe” – meséli Deák Andrea.

Az idei Kárpátaljai Zsidó Napok programjáról Deák Andrea elmondja, hogy a kezdetek óta állandó fellépőkkel is dolgoznak, ennek a legfőbb indoka szerinte, hogy a közönség ragaszkodik hozzájuk, mivel minden évben új műsorról képesek megörvendeztetni a fesztiválra látogatókat. „A zsidó napok elképzelhetetlen lenne a zsidó Pavarottiként emlegetett Nógrádi Gergely, illetve az öt zongorán kísérő Teszter Nelli nélkül, de nem lehet zsidó napokat szervezni a

kolozsvári Laczkó Vass Róbert nélkül sem. Ők mintegy a program fővédnökeinek is számíthatnak.”

Az irodalmi, komolyzenei programok mellett Beregszász főterén, a zsidó napok keretében szombat este Takács Nikolas és Pál Dénes párosa is fellép. A szervezők remélik, hogy sokan felfigyelnek a kis magyar zsidó közösségekre, kicsit láthatóbbá válnak mint az összmagyarság el nem hanyagolható részei.

Szalma György / Mandiner

Sokszínű zsidóság

FRÖLICH RÓBERT FÓRABBI

Az ortodoxia

Mozgalmuk mintegy válaszként született meg a hászkálára, a zsidó felvilágosodásra. Samson Raphael Hirsch írta: „Nem az ortodoxok nevezték magukat így. A modern, progresszív zsidók illették e névvel a régi vágású társaikat.”

Az ortodoxia sok ágra bontható. Ezek közös jellemzője a vallási előírásokhoz és a külsőségekhez való szigorú ragaszkodás, az írott és a szóbeli Tan prioritása. Számukra a halácha lineárisan levezethető a fentiekből, így minden mai vallási kérdésre adott ortodox válasz Mózesztől és Szinájról eredeztethető. Épp ezért nagyon fontos, hogy szakavatott kózzal és értő tekintettel nyúljanak a Törvényhez, hozzanak új rendelkezéseket.

Az ortodoxia legszigorúbb ágát a hárédi zsidók képviselik. Ők azok, akik a lehető legkevésbé vesznek részt a modern, nem zsidó világban. Nem ismerik el a zsidóság sokszínűségét, a világ fekete és fehér, zsidó és nem zsidó. Köreikben a férfiak élethossziglan tartó kötelezettsége a Tóra tanulása, a rabbinikus irodalomban való minél nagyobb jártasság.

A hárédi zsidóság egyik válfaja a chászidizmus. Megalapítója Jiszráél Báál Sém Tov 18. századi ukrainai rabbi. A chászid udvarok sokfélék, általában egy falu vagy kisváros zsidó lakosságából alakultak ki. Egyetlen rebbe köré csoportosulnak, aki megfellebbezhetetlen képviselője és döntőke a zsidóságnak. A tanulást a micvák érzelmi teljesítésével fonják egybe. A chászid tanítás sze-

rint ugyanis az imától elválaszthatatlan a d'vékut, az elragadtatás, a felfűtött érzelmi állapot, mely áhítat és öröm keverése.

A változó világ jobban alkalmazkodó modern ortodoxia vezérfonalnak tartja a haláchát, a modern világban azonban nem ellenséges közeget lát, épp ellenkezőleg: vívmányai gazdagíthatják a zsidó életet. A nem vallásos zsidókat nem taszítja el, megpróbálja közelebb hozni őket a zsidósághoz. A vallásos tanulmányok mellett nagy hangsúlyt helyez a világi stúdiumokra is.

Az ortodoxia székháza. Távol a Síp utcától

Volt egyszer, volt egy nagy író: Kányádi Sándor

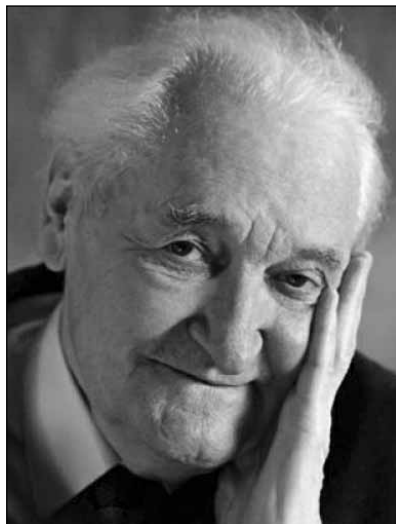
Szeretetre méltó ember, nagy magyar költő, aki megőrizte nekünk az elpusztított erdélyi zsidóság hangját, megszólaltatta fájdalmaikat és reményeiket magyar nyelven, és most találkozott egykori földijeivel az Eljövendő Világban. Valaki jár a fák hegyén, akit ő már életében is észrevett és megénekelt, és akivel most szemtől szembe találkozik. Fonassék be az Élet Kötelékébe. Tavalyi születésnapján köszöntésével emlékezünk rá.

A – már száz éve – kisebbségi erdélyi magyarság népéletéről mesél képgazdag, megejtő verseiben, azokról, akik között a máramarosi zsidók is éltek, ameddig élhettek. Népköltészetüket ő szólaltatta meg magyarul, olyan bensőséges szeretettel, ahogyan az ember csak a saját múltjáról tud beszélni: ő írta vissza a kiszakítottakat és meggyilkoltakat az erdélyi magyarság életébe. Ő engedte haza az „egyszervolt”, „kis zsidókat” eltűnt világukba és a magyar emlékezetbe.

Jól tudta, hogy egy kisebbségi közösséget más nem tarthat meg, csak az anyanyelv és a kultúra, amely annál erősebb, minél sokszínűbb. Ő még ismerte székelyföldi gyerekkorában a kis zsidókat, akiket aztán a „visszacsatolt” területekről kamazskorában elvittek, és soha nem tértek vissza.

Ezelőtt 68 évvel, 1950-ben tűnt fel az erdélyi magyar irodalomban, amelynek fokozatosan a legismertebb költőjévé vált, ő lett számunkra az erdélyi költő mintaképe. Könynyed, játékos, szinte éteri verselése valóban elemel a földtől, elhítheti velünk, hogy a vers varázslat, ezért válhatott Weöres Sándor óta a legnépszerűbb gyerekköltővé. Nem is mindig tudjuk, hogy a Kaláka az ő szövegeit énekléi éppen, például a háromlábú, billegő, bicegve táncoló kissekéről, amelyet épp a hibája, negyedik lábának hiánya kelt életre. Kányádi számára ez a költészet: a gyengeség és kiszolgáltatottság erejének felmutatása, a kicsinyek vigasztalása.

Egy kisfiú mondta neki egyszer első ijedségében, amikor megkérdezte tőle, mi a vers tulajdonképpen, hogy a vers az, amit mondani kell. És valóban: számára a költészet az, ami megszólal, szinte magától énekel, dallá válik, ebben Petőfi Sándor közvetlen rokona. Nyomatott köteteket számon sem tartja, az számára csak börtön, amelyből akkor szaba-

dulnak ki a versek, ha Gryllus Vilmosék éneklék őket.

„A lényeg benne van két kötetemben: a Valaki jár a fák hegyén és a fordításkötetemben, a Csipkebokor az alkonyatban. Azonkívül a gyerekkönyvek... a könyvbe száműzött verseknek megvan a lehetőségük a kiszabadulásra: hanglemmez, CD, színpad és színészek.” Úgyhogy nem kell sopánkodni azon, hogy a mai fiatalok nem olvasnak, a költészet azért megmarad, csak viszszaolvastatik dallá ismét, ami eredetileg is volt.

Az apukája biztatására kezdte el lefordítani az erdélyi jiddis népköltészetet magyarra, megmenteni az eltűnt emléket a magyar kultúrának, amelynek részei voltak. Nem is lehetett másképp, ezt éppen az erdélyi magyarság ízig-veéig népi költőjének kellett véghezvinnie, egy székely parasztsaládból származó költőnek. Egy koldusszegény, jámbor, hűséges, gyakran szorongó, üldözött közösség mindennapjairól szólnak a versek játékos szomorúsággal, amelynek érzélgősségéből teljesen hiányzik a pátosz. És éppen ezért szívet tépő. Meg azért persze, mert csak azután szólaltak meg magyarul, hogy mind eltűntek a föld színéről, hogy mindennapjaik anyaga már csak kihűlő emléküket melegíthette át. Kányádi Sándor úgy gyászolta meg gyermekkorát, hogy beleszólta néphagyományukat a magyar költészetbe: Volt egyszer, volt egy kis zsidó – sóhajt a cím, és nem kérdés, hogy ez az egész neki éppen annyira fáj, mint nekünk.

Amikor kijutott Izraelbe, 63 éves volt, de úgy érezte már gyermekkorában, hogy a bibliai esetek mind ott történtek a környéken, ahol felnőtt,

ezek a történetek népesítették és rendezték be az ismerős tájakat: nem sokan kötődhetnek olyan mélyen és bensőségesen a zsidó népiséghez, mint ő:

„A jiddis népköltészet sok hasonlóságot mutat azokéval, akikkel századokon át együtt éltek” – írja a kötet utószavában zsidó és nem zsidó magyarok közösségéről, akiknek közös népi kultúráját még a halál sem választja el egymástól.

Legszébb verse ima és vallomás. Hozzá, kiről nem tudja senki, hol van: valaki jár a fák hegyén.

Valaki jár a fák hegyén

valaki jár a fák hegyén
ki gyűjti s oltja csillagod
csak az nem fél kit a remény
már végképp magára hagyott
én félek még reménykedem
ez a megtartó irgalom
a gondviselő félelem
kisért eddigi utamon
valaki jár a fák hegyén
vajon amikor zuhanok
meggyűjt-e akkor még az én
tűzennél egy új csillagot
vagy engem is egyetlenegy
sötétlő maggá összenyom
s nem villantja föl lelkemet
egy megszülető csillagon
valaki jár a fák hegyén
mondják úr minden porszemen
mondják hogy maga a remény
mondják maga a félelem

Isten összekapcsolása a remény-nyel és a félelemmel, az istenfélelem összekapcsolása az Isten szeretetével ismerős gondolat a zsidók számára. Nem tudjuk, ki ő, de mondják, hogy Úr minden porszemen, rajtunk, és ráhagyatkozhatunk végtelen szeretetére.

Apukája mesélt neki egy történetet a rabbiról, aki egy ízben hajnalig tanult, és lefekvés előtt még tett egy sétat, hogy megnézze a napfelkeltét. Észrevette, hogy a suszter még mindig dolgozik és égeti a lámpát, pedig már újra világos volt. Megkérdezte tőle, miután betért hozzá, hogy miért nem kapcsolja le, hiszen megvirradt. A suszter azt felelte: „Rebbe, amíg pillog a láng, addig még mindent jóvá lehet tenni.”

Mondják, hogy maga a remény az, akire a suszter emlékeztette a rabbit. Akire Kányádi Sándor folyvást emlékeztet minket.

V.

Megjelent a Magyar menóra

Szunyogh Szabolcs új könyve

Ez a könyv fikciója szerint egy úti-könyv, azoknak a tanároknak, akik iskolai kirándulásokat szerveznek, azoknak a szülőknak, akik elviszik városnézni a gyerekeiket, és mindenkinek, aki utazik valahová, és szeretné tudni, hogy ott mit lehet látni. Ez a könyv a magyarországi zsidó emlékhelyekről szól. Azokról a főbb településekről szól, ahová a turisták általában elmennek, tehát Budapesten kívül szó van a könyvben Pécs, Balatonfüred, Keszthely, Pápa, Kőszeg, Szombathely, Sopron, Balf, Abda, Győr, Vác, Kecskemét, Gyöngyös, Szeged, Makó, Debrecen, Nyíregyháza, Nagyálló, Sátoraljaújhegy és Mád zsidó emlékhelyeiről. Nemcsak zsinagógákról és temetőkről ír a könyv, hanem mindazon meglátogatható épületekről, amelyek bizonyítják a magyar zsidóság hatalmas teljesítményét, tehát Szegeden például a Pick-múzeumról, vagy Pesten arról a házról, ahol Szomor Dezső élt, aztán Karinthy Frigyes és Radnóti, Koestler, Zelk Zoltán szobraitól, a fontosabb emléktáblákról, emlékművekről.

Ez a könyv nagyon fontos, mert a turisztikai jelentőségén túl bizonyítja a magyar zsidóság teljesítményét, és ezzel egyrészt a külső közönség körében növelheti a tiszteletet, másrészt, és ez legalább ilyen fontos, megerősíti az öntudatot. Végig lehet olvasni az első oldaltól az utolsóig, azt remélem, hogy így is érdekes, de lehet benne lapozgatva is haladni, tehát csak azt a részt elővenni, ahová utazunk. Minden fejezet végére tettem egy részletes olvasni-való-listát, papíralapú is és internetes is, hogy aki tovább szeretne tájékozódni, tudja, merre induljon el.

Én abban hiszek, hogy vannak bizonyos szituációk, amiket már nem lehet megjavítani, amiket csak megelőzni lehet. Ez a könyv a megelőzésben vesz részt, ezek tények, érdekes és fontos tények, nem agitáció van a könyvben, hanem bizonyíték.

A Magyar menóra című könyv fontos mindenkinek, akinek fontos a magyar zsidóság múltja, teljesítménye, és a jövője.

A kötetet a Magsike irodájában (1053 Bp., Tüköry utca 3., 2. emelet balra) lehet megvásárolni hétfőtől csütörtökig 10 és 16, pénteken 10 és 14 óra között.

Kurz formabontó programja Izraelben

Sebastian Kurz osztrák kancellár Jeruzsálemben biztosította Benjámint Netanjahu miniszterelnököt arról, hogy célja az antiszemitizmus elleni harc, illetve Izrael különleges biztonsági igényeinek elismertetése. Kurz és Netanjahu a médiának adott közös nyilatkozatában együtt

lár történelmi felelősségvállalását Ausztriának a holokausztban betöltött szerepéért.

„Őn az antiszemitizmussal szembeni zéró toleranciát bizonyítja a Bécsben felépülő emlékhely kialakításával, amelyben a holokausztban elhunyt osztrák zsidók neveit örökítik

Sebastian Kurz. Izrael elkötelezett barátja lett belőle

Fotó: Robert Jaeger/APA/dpa

méltatta Izrael és Ausztria kiváló kapcsolatát.

„Értjük, hogy az Önök szomszédai mások, mint a mieink, nem Lichtenstein és nem Svájc” – hangsúlyozta a kancellár Netanjahunak decemberi megválasztása óta első izraeli látogatásán.

Kurz Európában Izrael barátjának számít, amit azzal is alátámasztott, hogy – európai vezetőktől szokatlanul – ellátogatott a Jeruzsálem keleti felében, az 1967-ben Jordániától elfoglalt területen, az óvárosban található Sira-tófalhoz.

Korábban amerikai vezetők – köztük Donald Trump amerikai elnök – szintén elmentek a Sira-tófalhoz, de az európai vezetők hivatalos útjainon eddig tartózkodtak ennek a szent helynek a felkeresésétől, mert a kontinens országai a nemzetközi jog alapján megkérdőjelezik Izrael fennhatóságát Kelet-Jeruzsálemben.

Találkozójuk után Netanjahu reményét fejezte ki, hogy más európai vezetők is Kurz nyomdokain haladnak majd. Az izraeli miniszterelnök emellett üdvözölte az osztrák kancellár

mege. Őn szponzorálja a Mauthausenbe tett ifjúsági látogatásokat, valamint az oktatási és megemlékezési projekteket, s 4 millió euró adományozott a Jad Vasem örökségközpontjának finanszírozására. Nagyon köszönjük ezeket a lépéseket” – hangsúlyozta Netanjahu.

Kurz látogatásának egyik célja a koalíciós partnere, a radikálisan jobboldali Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) tagjai, s köztük Heinz-Christian Strache alkanclár elleni bojkott megszüntetése, legalábbis a Makor Rison című izraeli újság honlapja szerint.

Sebastian Kurz korábban már háromszor is járt Izraelben, kétszer Ausztria külügyminisztereként. Háromnapos látogatásának első napján megtekintette a Jad Vasem holokausztmúzeumot, majd sétát tett az óvárosban a keresztény és zsidó nevezetességeknél.

Az eddigi európai gyakorlattól eltérően Kurz nem utazik el Rámallahba a Palesztin Hatóság területére, és nem tárgyal látogatása során a palesztinok képviselőivel.

Forrás: MTI

SORSFORDULÓK – IZRAEL 70

Konferencia Debrecenben

Debrecen és határon túli testvérhitközségei XIX. nemzetközi konferenciájának fő témája idén „Sorsfordulók – Izrael 70” volt. Az előadások helyszínül a Pásti utcai ortodox zsinagóga szolgált.

Barcsa Lajos

A mintegy száz résztvevő elsőként a polgármester köszöntőjét hallhatta, aki egyebek mellett elmondta: Büszkén beszélnek arról, hogy a városunkban működő egyházak milyen erős szimbiózisban élnek együtt, segítve egymást, támogatva egymás hitét, megőrizve Debrecen tradicionális értékeit. Majd elhangzott: Hetven év alatt láthatták, hogy épült meg az ókori világ emlékei mellett az, amit ma Izrael Államának nevezünk. Mára Izrael a fejlődés és a társadalmi együttélés mintája is lett.

Derencsényi István

Az egyházkerületi főjegyző Izrael születésnapjára jubileumi kapcsán elmondta: Az 1848. május 14-i államalapítás voltaképpen a zsidó nép kétezres éves születésnapja, hontalansága történetének vetett véget. Majd folytatta: Izrael azonban ma már nemcsak a gazdaság, a tudományos-technikai fejlettség, hanem a honvédelem tekintetében is kimagaslóan több, mint amilyen az államalapítás idején volt. Társak vagyunk az együtt örövendésben, és a 122. zsolttár szavaival fejezem ki őszinte, testvéri jókívánságainkat: Kívánjatok békét Jeruzsálemnek! Legyenek boldogok, akik Téged szeretnek.

Pető Albert

lelkész (Baptista Egyház, Debrecen) gondolataiból idéznék: Mit jelent egy evangéliumi gondolkodású lelkipásztor számára Izrael, Jeruzsálem? Nem mély teológiai, inkább személyes válaszokat szeretnék adni... Mint: Számunkra láthatatlan erők mozdulnak meg. Dániel Könyve enged ebbe a világba egy kis betekintést. Miként harcolnak egymással világbirodalmak látható és láthatatlan módon. Számunkra Izrael és Jeruzsálem Isten ígéreteinek nagy színhelye. Nem közömbös, távoli hely! Majd a lelkész a 122. zsolttárból vett, a protestáns bibliafordítás szerinti idézettel üdvözölte a „születésnapost”.

Kocsis Fülöp

A Hajdúdorogi Egyházmegye görög katolikus püspöke József szavaival kezdte néhány mondatos beszédét: Testvéreimet keresem. A zsidóságban – mondta ezután – testvérekre, a legreggeli gyökerekkel rendelkező idősebb testvérekre találtunk. Nyíregyházán gyakorta tartok közös imádságokat – tette hozzá –, s a testvéri, baráti együttét visz közelebb bennünk egymáshoz.

Asztalos Richárd

lelkész (Debreceni Evangélikus Egyház) anyai nagymamájától hallott őszövétségi történetekről beszélt, megemlítve Ábrahámot, Jákobot, Józsefet, Mózeset. Jóval részletesebben tért ki Gideonra, ki bírja volt Izraelnek, de természetéből adódó kishitűsége, alkalmatlanságtudata ellenére hadvezérként kellett helyt állnia. Az Örökkévalóba vetett mélyszéles bizalma segítette ebben a küzdelemben. A harc, a sokszoros midjanita túlerővel szemben alkalmazott stratégia (a „kezetekbe adta az Úr”) alapján a nép saját magának tulajdoníthatja a győzelmet. A csaták imádsággal kezdődtek, engedelmességgel folytatódtek, Gideon nem kért tanácsokat, a győzelmet a Teremtő által sugallt csodáként ítélte meg. A szónok ezután Ady Endre egy ideillő megfogalmazásával folytatta, végül születésnapjára köszöntőként elmondta: A heveny embernek is szokás minden jót és töretlen egészséget kívánni, Izraelnek tehát Egészség!

Horovitz Tamás: Soha nem volt még ilyen jó a kapcsolat a két ország és miniszterelnökei között

Fotó: Miskolczi János

Heisler András

Következett a Mazsihisz elnöke, Heisler András. Baráti hangulatú köszöntőbeszédében szólt a konferencia címéhez kapcsolódó számos megemlékezésről, amelyeknek szónoka lehetett, majd ismertette a 70 év lényeges tudnivalóit. Mint tudjuk és hallottuk, 35-35, azaz 70 fa ültetésére is sor került részben Izraelben, részben nálunk. A Mazsihisz elnöke kiemelte az erős Izrael és erős diaszpóra fontosságát, hozzátéve: mindkét nép békét akar, a változások megnyugtatónak és jónak nevezhetők.

Horovitz Tamás

DZSH-elnök egyebek mellett elmondta: Idei találkozásunk témáját egy jeles esemény adta, Izrael Állam megalapításának 70. évfordulója. Mi mással is foglalkozhatnánk egy ilyen találkozás, mint ezzel a csodálatos országgal, amely a négy világvallás bölcsője. Azok, akiknek volt alkalmuk járnai a Szentföldön, megtapasztalhatták az ott élők vendégszeretetét, a baráti fogadtatást. Nekünk, a diaszpórában élő zsidóknak nagyon sokat jelent Izrael Államának pusztasága, és nagyon fontos, hogy hazánk és Izrael között szoros és baráti viszony legyen. Fontos, hogy a két ország jó kapcsolatot ápoljon, olyan együttműködéseket valósítsanak meg, melyek mindannyiunk javát szolgálják. Napjainkban elmondhatjuk, soha nem volt még ilyen összhang a két ország között, és miniszterelnökeik között sem. Debrecennek élő kapcsolata van Izraellel, szorosan kötődik testvérvárosához, Rishon LeZionhoz. Évek óta nagy létszámú izraeli diák – körülbelül 400 fő – tanul a Debreceni Egyetemen, sokan családjukkal együtt vannak itt.

Jakab Attila

történész (HDKE) „A magyar zsidó mártírok emléke Magyarországon és Izraelben” című előadásában beszélt arról, hogy a holokauszt következtében az emberiségnek és elsősorban a kereszténység által erősen meghatározott európai kultúrának egy másfajta, más típusú emlékezzettel, emlékezés-sel kell szembenézni és számolni: azon emberek módszeres elpusztításával, akik „másak” voltak. Jelen pillanatban több mint 179.000 név van a falon megjelenítve, akik nem olyan származásúak voltak, mint amit a regnáló politikai hatalom tolerálhatónak ítélte meg.

Jusztin Ádám

A Maccabi Vac elnöke „Zsidó Sport Magyarországon és a Maccabiah” címmel tartott előadást. Sok egyéb mellett elmondta: A Maccabi Vac – több intézménnyel összefogva – 2014 végén indított el egy kiállítássorozatot, amely méltó emléket állított a zsidó származásuk miatt a holokausztban elpusztított sikeres sportolónknak, olimpiai bajnokainknak, olimpiakonzainknak és sportvezetőknek. A 2016-os riói olimpiai játékok idején a

művész segítségével ismerhettük meg. Mint beszélgetésük során hallottuk, a könyvben Örökség, Hit, Zsidóság ciklusok váltják egymást, az önkifejezés többféle módozatának engedve teret. A Poggyász című versben Heller Zsolt a múlt fontosságáról, az identitás megfogalmazásáról ír, s ebben a részben jelenik meg a zsidó örökségkeresés, az add tovább fiaiának gondolat is. Kérdés: milyen értékeket tegyen, tehessen a „poggyászba”.

Fórum

A konferencia második napján érdekes beszélgetést vezetett „Izrael az én szememmel” címmel Horovitz Tamás.

Az elnök bevezetőként megemlítette, hogy voltak olyan évek, nem is kevés, amikor nem volt lehetőség odautazni. Saját tapasztalatairól beszélt, amikor egy küldöttséggel (nem csak zsidó emberekkel) testvérvárosukat, Rishon LeZiont látogathatták meg. Elmondta: Izrael barátságos ország, vidám emberekkel, minden ott töltött nap megélése ünnepszámba ment. Hangsúlyozta a hét évtized alatt végbement, egyedülállóan tekinthető technikai fejlődést, az oktatás egyedi voltát.

Hozzászólás a témához szép számmal akadt!

Réz András

el- és közismert, sikeres, „több lábbon álló” író. Nagyon jó hangulatú, érdekes és tartalmas programjából aprócska részlet. Mint mondta, a hatvanas években „állt össze” zsidósága a vasárnapi ebédekből, a beszélgetésekből és a vallással foglalkozó könyvek olvasatából. Ez egy sajátos identitást adott számára, bár a kérdések akkor is kérdések maradtak: Hová is tartozom? Család? Vagy a biztos menedék, Izrael? A 90-es évek a „meg kell beszélni” korszaka volt. Mint például hogy a zsidóság vajon kisebbség? Nemzetiség? Vagy soknemzetiségű kultúra? A magyarországi zsidóság nem értelmezhető nemzetiségként! – állította.

Gányi László

ny. ezredes, hadtörténész előjáróban beszélt néhány közelmúltbeli izraeli, az ország biztonsága érdekében fontos eseményről, tényről. Mint például: az USA után Izrael rendelkezik F-35-ös harci gépekkel. Egy-egy ilyen gép alapos vizsgálatok után hosszú idő alatt válik hadra foghatóvá. Ezt az

időt minimálisra lerövidítették, és nagyon hamar bevetésre is kerülhetett. Éppígy a Lopakodó, ami nem játékszer – hangsúlyozta az előadó, tréfásan utalva a nyertes eurovíziós dal címére.

Israel Ben-Ami Welt

az Európai Zsidó Kongresszus (European Jewish Congress, EJC) Security and Crisis Centre by EJC részlegétől érkezett Bécsből, tehát a határon túlról. A központ sokrétű feladatát lát el, mint pl. krízismenedzsment, a biztonsággal összefüggő projektek rendszeres támogatása.

Zárónap

A konferencia elnöki összeggel fejeződött be. Horovitz Tamás elmondta, jó, hasznos előadások hangzottak el aktuális témákról. Szólt a vidéki és a határon túli hitközségek jelen-jövőbeli aktualitásáról, kommunikációról, hiszen, mint mondta, erre most komoly szükség van. Két lehetőség van – tette hozzá: Tovább élni, vagy a kapukat bezárni. Utóbbi elképzelhetetlen egymás segítése és egy komoly együttműködés nélkül. Kiemelte: a jövő évben lesz 20 éves ez a projekt. Levonandó néhány ok-okozati következményt, kis átszervezés várható majd. Ilyen lesz a két részre bontott konferencia tartalma, a sábbatok (mint eddig is) közös megünneplése. Gyakori találkozások és együttműködés, a hitközség bevonása a jövő útja, hangsúlyozta Horovitz Tamás. Végül köszönetet mondott mindenkinek, aki jelenlétével megtisztelte a tanácskozást.

Számárnémét **Papp István** képviselte. Ő és a nagyváradi hitközség négy tagja igen aktívan vett részt a főrbeszélgetésekben. Két határon túli elnök sajnos a konferenciára egyidejű programja miatt lemondta részvételét.

*
Végül, ám nem utólagos tudósítóként szeretnék köszönetet mondani vendéglátóimnak a szellemi és kulináris élvezetekért, a felejthetetlen hangulatú istentiszteletért, a szombat kimenetelének megünnepléséért, valamint dr. Grósz Zsuzsanna elnökhelyettes asszonynak, aki bravúros zongorkísérettel a körzet kántorával közösen kitöltötte az előadások közti kis időt, szinte megalapozva az épp soros témát.

Gj

Bandilaci

Csak így egyben, mert Ő volt a Bandilaci!

Nem fogok nagy szavakat használni, mert azt mondaná: Pocak, hagyjál már, ne nekem mondd, te pontosan tudod, kinek kéne ezt mondani! Ne is idegesíts ezzel!

Nem tudom azt mondani, hogy igazad volt, mert ennyit semmi nem ér!

Semmi, de most már megértettek, mert amikor a közösségi oldalak kommentjeiben olvastam XY-tól, hogy te így, meg úgy, te ilyen jó ember voltál, meg olyan jó ember voltál, akkor esett csak le nekem sok minden igazán!

Laci!

Én most csak azt mondom el, amit én tapasztaltam 1994 óta.

Te annyira mindig a zsidó közösségünkért éltél és dolgoztál, szó szerint együtt lélegeztél a Síp utcai házzal, és ami nagyon fontos, a munkatársakkal és azok problémáival.

Mindig, és kihangsúlyozom újra, mindig segítettél annak, aki hozzád fordult!

A Gusztai és a Bandilaci! Ti így voltatok együtt ennek a közösségnek hosszú-hosszú ideig a bástyái, és nem találtam ennél megfelelőbb szót rá, hiába kerestem.

Barátom! Laci!

Én most már csak arra kérek, és nagyon kérek rá, hogy nyugodj békében, és Kézdy Gyuri bácsival és Burger Andrissal együtt kezdjétek el szervezni ott is az Élet Menetét, aztán majd mi is megünnepeljük!

Emlékedet soha nem fogjuk elfelejteni!

Gordon Gábor (Pocak)

IZRAELI SZÍNES

A rabbik feketelistája

Egy nyilvánosságra került belső levél alapján a zsidó állam főrabbinátusa – habár az ellenkezőjét állítja – valóban feketelistára tett számos bronxi ortodox rabbist.

Az Itim nevű, a bevándorlókat segítő, az alijázók jogait képviselő nonprofit szervezet megszerzett és nyilvánosságra hozott egy belső levelet, amelyből az tűnik kiderülni, hogy a főrabbinátus szélsőséges ultraortodox befolyás alatt álló tagjai között vannak, akik nem ismerik el rabbinak azokat a kollégáikat, akiket egy ismert New York-i rabbiképzőn avattak ortodox rabbivá.

A levelet állítólag Asher Ehtrenteu főrabbi, az izraeli főrabbinátus egyik vezetője írta, aki konkrétan is megnevezi a szóban forgó intézményt: Izrael főrabbinátusa azokat nem ismeri el rabbinak, akik – habár ortodox rabbiknak tartják magukat – az Avi Weiss által 1999-ben Bronxban alapított Yeshivat Chovevei Torah-ban tanultak.

Ha mindez igaz, akkor Izrael nem hivatalosan összesen 124 amerikai rabbist fosztott meg jogaitól. Ennek azért van jelentősége, mert az Izraelben letelepedni szándékozó zsidóknak igazolással kell rendelkezniük zsidó mivoltukról, s az ilyen igazolásokat a rabbik állítják ki. Ám ha a legfőbb izraeli rabbitestület valóban nem tekinti rabbinak a feketelistára tett személyeket, akkor az általuk kiadott igazolások sem tekinthetők érvényesnek.

A főrabbinátus levele botrányt kavart, hiszen hivatalosan nem ismerik el az efféle feketelisták létezését. Seth Farber rabbi, az Itim alapítója azt nyilatkozta: a főrabbinátus ismételt tagja az általuk indexre tett rabbik feketelistájának létezését, pedig bizonyíték van rá, hogy egy ortodox rabbit azért utasítottak el, mert a főrabbinátusnak nem tetsző jesivában tanult. Farber őszintelennek nevezte a rabbik eljárását.

Seth Farber: Tagadják, pedig bizonyíték van rá

Mazsihisz

Jeruzsálem: világvallások egymás hegyén-hátán

Az 5 napos jeruzsálemi turisztás-kodásunk élményét ezekkel a jelzőkkel tudnám a leginkább érzékeltetni: lenyűgöző, felkavaró, mehökkentő, kavalkádós. Míg Tel-Aviv felfedezése laza volt, Jeruzsálemé tömény. Az utazók számára kihagyhatatlan városok élményébe sorolom Jeruzsálemet, Párizs és Róma mellé. Ha minden magyar gimnáziumnak (vagy szülőnek) lenne rá pénze, osztálykirándulásra el kellene vinni oda minden gyereket.

Ami rögtön érkezéskor feltűnt: a városkép egységessége, az épületek többségének tört fehér, elefántcsontbész színe. Mint megtudtuk, már az ókor óta úgynevezett „Jeruzsálem-kövel” építették minden ház homlokzatát. A brit mandátum idejéről (20. század húszas éveitől) kezdve, az önálló Izraelben folytatva, kötelező ebből a kőből építkezni Jeruzsálemben. Egy ismerősöm szerint így az összkép egyhangúvá vált, én meg imádtam a látványt, mert visszafogottan elegáns, ugyanakkor meleg, barátságos. Önmagában ettől azért még nem lenne gyönyörű a város. A dimbes-dombos domborzata teszi a legin-

kább varázslatosan széppé. Folyton arra gondol a látogató, hogy nyilván fekvése, az olajfás lankái is megteremtették azt a mágikus erőt, ami miatt Jeruzsálem annyira fontosá vált a világvallásoknak.

Jeruzsálem óvárosa zárandokhelyei, kultikus vonatkozásai miatt megdöbbentően izgalmas. Az élmény lélekemelő, nyilván különböző mértékben, mármint vallás szerint, a valóság mélysége mértékében. Vanak, akik itt szentírások leírásait azonosítják be, láthatóan mély lelki átéléssel és megilletődöttséggel. Ott vannak az ateista turisták, akik az ókori történelem emlékeit érzik és tisztelni való legendákat. Fura, hogy az óváros tulajdonképpen szokványos bazári világ. Olyan, amit a Közel-Keleten vagy Törökországban sok más helyen láttunk, mégis van az egésznek valami sajátos ünnepi, megragadó légköre, tán leginkább a zárandokok átszellemült állapota miatt, és persze a színhelyek vallástörténeti és sima történelmi jelentőségének súlya miatt. Amikor először mentünk be az óvárosba, akkor délelőtt volt, és némileg idegesített minket a sok turistacsok-

port, a tolokodás. Annak viszont örültünk, hogy a piaci jellegű sikátorokban az árusok meglepően visszafogottan viselkedtek, nem zaklatják túlságosan a bámszokókat. Második alkalommal késő délután jöttünk, és a kisebb tömeg miatt sokkal élvezetesebb volt bejárni az amúgy rendezett, tiszta labirintust. Mindenkinek ajánljuk, hogy lehetőleg ne délelőttre időzítse az óváros meglátogatását.

Az óvárosban az egyik meghatározó élményünk a Siratófal volt. A feliratok angol jelzései szerint ez a Western Wall, azaz a Nyugati Fal. Itt napközben mindig nagy a tömeg. Tudtuk előre, hogy a falhoz külön részen járhatnak a férfiak és a nők. Feleségem rosszalóan állapította meg, hogy a nők számára megközelíthető falszakasz kb. negyed olyan széles, mint a férfiaké. Elképesztően izgalmas, érdekes nézni a zsidó vallás hívóinek imádkozását, rituáléját. A falhoz hajlók átszellemültségét, az imák mormolását ütemes hajlongásokkal, az imaszóják módszeres felrakását a bal alkarra. A faltól kisebb távolságra csoportosan imádkoztak, de ünneplő hangulatban, tóratekeres-olvasással. Jópofa volt, ahogy a férfi és női övezet elválasztó paravánra hajoltak a női rokonok, és lelkesen, hangosan asszisztáltak férfi rokonaik valamilyen ünnepléséhez (tán bár micva, azaz felnőtté avatás is volt).

Cikkünk címében az áll, hogy világvallások egymás hegyén-hátán. Szóval ezt a Siratófal és az Al-Aksza-mecset drámai szomszédságára nézve szó szerint kell venni. A zsidók számára népi és vallási hovatartozás szempontjából meghatározó jelentőségű, érzelmeket felkavaró Siratófal fölötti dombon, dermesztő közelségben áll az Al-Aksza-mecset (avagy Sziklamecset), ami a mozlimoknak Mekka és Medina után a harmadik legszentebb hely. Sokat olvastam az izraeliek és a palesztinok konfliktusairól e két szent hely szomszédsága kapcsán. Volt, hogy arabok fentről kövekkel dobálták a Siratófalnál imádkozókat, és volt, hogy az izraeli hatóságok így-úgy korlátozták a mecset látogatását. Persze hosszabb sorállás után eljutottunk a mecsethez, ami kissé csalódást okozott. Egyrészt mert hitetlen gyaurként nem mehettünk be, másrészt az Al-Aksza kívülről nem annyira látványos, mint azt feltételeztük.

Az óvárosban a legélvezetesebb és legnyugalmasabb élményünk az volt, hogy az osztrák zárandokház (Austrian hospice) tetejéről békésen, tolokodás nélkül szétnéztünk, és bámulatosnak találtuk a panorámát. A hangulatot fokozza, hogy hol a múzeizmin hangját halljuk, hol keresztény templom harangszójtát. Jeruzsálem izgalmasága nem csupán a nevezetességekből adódik, hanem hangok, illatok sokféleségéből.

Az egyik legsajátosabb jeruzsálemi élményünk a Meá Séárim ultraortodox zsidó negyedbeli sétánk volt. Az életképek elképesztően izgalmasak, de semmit nem örököthettünk meg, mert fotózni nem szabad, azaz nem illik. A hagyományaihoz keményen ragaszkodó ott lakók – érthető módon – egyáltalán nem akarnak bámszokókat bazári majmaivá válni. Olyannyira büszkék, hogy a hivatalan látogatókra rá sem hederítenek. Fura érzés volt nekünk, hogy kíváncsiságunkat leplezni kellett, és egész idő alatt úgy jártuk az utcákat, hogy szégyellnünk betolakodásunkat. Meglepően szerény körülmények között élnek, az utcák, a házak nem tűnnek gondozottnak, tán ez is része a hivalkodó életmódot tagadó felfogásuknak. A hosszú pajeszos lurkók viszont éppúgy virgoczkodtak, rosszalódtak, mint világius kortársaik bárhol a világon. Azt olvastuk, hogy az izraeli társadalom nem vallásos vagy mérsékelt vallásos része nagyon rosszalja, hogy az ultraortodoxok nem vállalják a katonaságot, azaz a honvédelmet, és erősen az

állami segélypénzekből élnek, nagy passzivitásban. Azonban a zsidó állam demográfiai érdekeinek jól jön, hogy az ortodoxok nagyon buzgóknak gyermekvállalásban.

Jeruzsálem meglátogatásának kötelező programja a Jad Vasem múzeum, ami a holokausztról szól letaglózóan, érzelmeket bizonyosan felkavaróan. A városközponton kívüli múzeum ultramodern és elképesztően profin kialakított. Az azonban zavart minket, hogy a sok nagy csoport (diákok, katonák, külföldi turistagruppok) sodródása, tömege miatt alig fértünk hozzá a kiállítási tablókhoz. Sokszor nem is az általunk részben már ismert információkat figyeltük, hanem a látogatók döbbenettel teli tekintetét. A múzeum nagyon tárgyyszerű, alapos, és nem törekszik tolokodóan hatni az érzelmeinkre. Megy az magától is.

Egy napot szenteltünk Betlehemre és izgatottan készülődtünk, de nem annyira a Születés Bazilikája miatt, hanem mert e programhoz a fallal elzárt palesztin önkormányzati területre kellett átmennünk, határellenőrzési ponton, útlevéllel. Végül a belépés nagyon egyszerűnek bizonyult, egészen addig, amíg meg nem rohantak minket az arab taxisok, akik elsősorban idegenvezetői minőségben próbálták szolgálataikat számunkra költségesebbé tenni. Mi kötöttük az ebet a karóhoz, hogy csak taxizni akarunk. A Születés Bazilikája persze totál zsúfolt volt, és itt nagy többségben voltak a zárandokok, akik átszellemültséggel és mély hittel érintették meg azt a csillagot, ami a jászol helyét jelölte meg. Nekünk egyébként jobban tetszett a Kis Jézus Tejbarlangja, mert itt egyáltalán nem volt zsúfoltság, és egyszerűségével jobban hatott ránk.

Az izraeli látogatást fontolgatókat, tervezőket természetesen mindig foglalkoztatja, hogy mennyire biz-

tonságos odautazni az izraeli-palesztin, és most már az izraeli-iráni feszültségek miatt. Mi a látogatásunk folyamán egyszer sem aggódtunk a biztonságunk miatt. Tel-Avivban, Haifában legfeljebb eltávozáson lévő katonákat lehetett látni. Jeruzsálemben a város megosztottsága, a palesztin terület szomszédsága, a közvetlenebb terrorveszély miatt már sokkal több állig felfegyverzett katonával találkozni (lányokkal is). A jeruzsálemiek számára totál szokványos szitu volt, hogy a villamoson ültünk, és előttünk három, egymás nem ismerő katona állt a tolokodó utastömegben. Az egyik katona vasos géppisztolya a párom ölben lévő hátizsákjára nehezedett, a másik fiú fegyverének fémes hidegét és némi súlyát a térdelem éreztem. A harmadik egy ugyancsak géppisztolyos lány volt. Ot csak azért említtem, mert óvatosan megbámultam szépségét, s azt, hogy egyenruhája elég feszesen állt rajta ahhoz, hogy alakjáról jó véleményt formálhassak (magamban).

Aprópó: biztonság. Soha nem értettem, hogy repülőtereken egyesek miért morognak, bosszankodnak a biztonsági ellenőrzéseken. De hiszen ez a mi biztonságunkat szolgálja! Én tudatosan választottam az izraeli úthoz az izraeli légitársaságot, mert köztudott, hogy mennyire tökéletesen vigyáznak az utasok biztonságára. A becsekkoláskor a rutinszerűen feltett kérdéseket hülyeség megterhelőnek tekinteni. Elvégre arról szól, hogy épségben megérkezzünk Izraelbe, és onnan ugyancsak épségben hazatérhessünk. Azzal a töméntelen élménnyel és tudásgyarapodással, amit nekünk is jelentett Izrael meglátogatása.

Vista

Efrájim Kishon Hitler beszédeit hallgatta vezetés közben

Tavaly készült egy izraeli dokumentumfilm Efrájim Kishonról, amelyből többek között az is kiderül, mennyire rányomta bélyegét a Budapest született író életére mindaz, amit a holokauszt idején átélt.

Kishon címmel forgatták az izraeli dokumentumfilmet Efrájim Kishon (Kishont Ferenc) író, rendező életéről. Eredetileg egy háromrészes sorozatot készített a 8-as csatorna, majd ebből vágtak össze egy egész estés dokumentumfilmet. Az egész sorozat Yaron London izraeli újságíró Kishonnal való beszélgetésére épül, de megszólalnak benne az író gyerekei is. Sőt, animált formában még maga Kishon is megjelenik.

Az első rész Kishon életének magyarországi szakaszával foglalkozik, ezen belül is főleg a holokauszttal és annak hatásaival. Az amerikai bemutatóhoz készült rövid trailerből például kiderül, hogy Kishon összegyűjtötte Hitler összes beszédét, és Tel-Aviv közepén az autójában hallgatta azokat, miközben a hátsó ülésen a gyerekei utaztak. Lefekvés előtt pedig szokása volt, hogy vigyázza magát, mint ahogy régen a náci katonák tették, és hangos Heil! kiáltással bujt be az ágyba.

Az író gyerekei szerint ezekkel az általa ironikusnak tartott rituálékkal próbálta feldolgozni a holokauszt idején átélteket. Ezek az élmények nagyban hozzájárultak Kishon személyiségének alakulásához, és – a lánya elmondása alapján – fejben minden nap, szinte már kényszeresen visszatért azokba az időkbe.

A trailer elején látható jelenetben az animált Kishon arról mesél az animált Londonnak, miközben háttérben a 40-es évekbeli Lánchíd látható, hogy minden reggel, amikor átkelt a hídon, szembejött egy vele egyidős lány. Pár nap elteltével elkezdtek mosolyogni egymásra, és ha egy normális korban élnek, talán randevú lett volna a következménye ezeknek a találkozóknak.

44-ben azonban bevonultak a németek Budapestre, és az első dolguk az volt, hogy a zsidókat sárga csillag viselésére kötelezzék. Amikor másnap reggel ismét szembejött a lány a hídon, Kishon rámosolygott, a lány vissza, de amint meglátta a sárga csillagot, lefagyott a mosoly, és mély undor jelent meg az arcán. „Sohasem fogom elfelejteni – idézi fel az író fiatalkori emlékét a filmben. – Meglátta a sárga csillagot... és én egyik pillanatról a másikra fiatal fiúból szánalmas bolhává változtam.”

Ádám Péter/Kibic

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Brazília

Marcelo Crivella, Rio de Janeiro evangéliumi keresztény vallású polgármestere is fellépett azon a koncerten, amelyet a brazil metropoliszban négyezres hallgatóság előtt egy holokauszt-emlékhely létesítéséért szerveztek. Az alapkövetés napján a város által adományozott közterületen már a múlt évben megtörtént. A hangverseny után Crivella a JTA Zsidó Hírügyökség tudósítójának kijelentette, hogy az emlékhely azért is fontos, hogy „hasonló borzalmaktól megvédjük az emberiséget”. „A tapasztalat azt mutatja, hogy a múltban nem voltunk elég éberek.” A polgármester lelkes támogatója Izraelnek, ahova az elmúlt években negyven alkalommal látogatott.

A brazil hatóságok együttérzését mutatja, hogy a Nemzetközi Holokauszt Emléknapi alkalmából a Szenátus Brazíliavárosban lévő épületére „Soha többé holokauszt” feliratot helyeztek el.

Az országban mintegy 120.000 zsidó él, közülük 60.000-en Sao Paulóban, 35.000-en Rio de Janeiróban laknak.

Csehország

Moshe Kantor, az Európai Zsidó Kongresszus elnöke avatta fel a Terezínben épült emlékművet, amely az egykori koncentrációs tábor foglyaira és a holokauszt hatmillió áldozatára emlékeztet. Ünnepi beszédében Kantor kijelentette, hogy az oszlop köve jelképe az üldözöttek borzalmas történetének és a zsidókra nehezedett hatalmas teher súlyának.

Az eseményen felszólalt Jan Rubinek, a Terezíni Emlékhely igazgatója, Daniel Meron, Izrael nagykövete, Petr Papousek, a Csehországi Zsidó Közösségek Szövetségének elnöke és mások. Az emlékművet Ales Vesely neves cseh művész tervezte.

A Prágától 30 km-re fekvő kisvárosban az SS 1940-ben gettót és koncentrációs tábor létesített, ahol elsősorban a csehszlovák zsidókat gyűjtötték össze. Sok ezer üldözöttet hurcoltak azonban ide Németországból, Ausztriából, Hollandiából és más országokból is. A megszállás idején összesen mintegy 150.000 zsidót, köztük 15.000 gyereket tartottak fogva Terezínben, ahonnan többségüket a végső megoldás színhelyére, Treblinkába vagy Auschwitzba hurcolták.

Szíria

A Times of Israel hosszabb írásban foglalkozott a Damaszkusz közelében fekvő Kelet-Ghoutában található, 400 éve épült Jobar, más néven Elijahu Hanavi zsinagógában lévő kegytárgyak sorsával. A cikk szerint az ez év elejéig a felkelők által ellenőrzött körzetben lévő templomból gazellabőrre írott tóratekercsek, falikárpitok, gyertyatartók és egyébek tűntek el. A városi tanács egyébként az egyik „megbízható” fegyveres csoportra bízta az őrzést. A nagy értékű tárgyak többségét valószínűleg az egyik ór lopta el, és az utóbbi időben számos darab Törökországban jelent meg.

A harcok során, elsősorban a kormányerők bombázásai következtében, a zsinagóga épülete teljesen elpusztult. Helyi lakosok szerint a polgárháború 2011-es kitöréséig a zsinagóga működött, és néhány hívő rendszeresen látogatta.

Kovács

Brazília. Marcelo Crivella polgármester is fellépett a koncerten

Csehország. Petr Papousek, a Csehországi Zsidó Közösségek Szövetségének elnöke

Szíria. Elijahu Hanavi zsinagóga

A 20. század elején mintegy 100.000 hittestvérünk élt Szíriában, számuk 1948-ra 15.000 főre csökkent. A negyvenes évek második felében éles antiszemita hecckampány és pogromok voltak az országban. A kormány engedélyével 1992-ben további 4000 zsidó távozott, és csak 300, elsősorban idős személy maradt az országban. 2014-ben még 50 zsidó élt Szíriában.

Nagy-Britannia

Ismeretlen tettesek a közelmúltban mintegy 30 sírt feldúltak a manchesteri zsidó temetőben, ami a harmadik hasonló eset az idén. Korábban 22 sírt rongáltak meg. A rendőrség vizsgálatot folytat az ügyben, melyet a megfigyelő kamerák is rögzítettek. Joanne Harding városi tanácsos is felkereste a temetőt, majd twitterüzenetében ezt írta: „Borzalmas érzés lehet, ha a látogatók közeli hozzátartóik sírját meggyalázza találják.”

Tisztelt Egybegyűltek, Zsidó és Keresztény Testvéreim!

„Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem, hogy eltöröljem, hanem inkább, hogy betöltsöm.” Egy betlehemi születésű zsidó tanító szavai ezek – talán hallottatok már róla – az első századból. A Jesua nevű férfi azt hirdette, hogy nem akarja érvényteleníteni a zsidó vallás törvényeit, hogy aki egyetlen betűt is elvesz ezekből, az a legkisebb lesz a Mennyeknek Országában. Ő a hegyről nézve nem biztos, hogy értené, miért ülünk mi itt két csoportban, zsidók és keresztények. Nem értené, valójában miről beszélgetünk – önnön magunkkal. Mert bizony nincs a világ történetében még két vallás, amelyek ennyire közel maradt volna egymáshoz, amelyek gyökerei ilyen eltérhetetlenül fonódtak volna össze, bármennyire szomorú a kereszténység és a zsidóság közös vallástörténetének első 2000 éve.

Pár héttel ezelőtt olvastuk a Tórában, hogy Mózes testvére, Mirjám megjegyzést tett sógornője, Cipóra nem zsidó származására. Isten poklossággal büntette. Ezt a bejegyzést a Tórában azoknak kell végigszenvendniük, akik az egyik leg súlyosabb bűnként megvető szavakkal illetnek másokat. Mi ezt hívjuk a gonosz beszédnek, láson hárának, aminek része, ha az egyik zsidó a másiktól oktanul rossz híreket terjeszt, de része az idegenek negatív megkülönböztetése is. A Mazsihisz véleménye a tórai tanításokhoz igazodik: embertársainkat más hitük vagy identitásuk miatt inzultálni – akár csak verbálisan – élesen ellentétes a hagyomány szellemével, ellentétes azzal, amit Isten tőlünk vár. A Világ Teremtője az első zsidónak, Ábrahámnak ugyanis azt mondta, bennünk leljen áldást a föld minden családjára.

Azért vagyunk a világon, mert szövetségünk igazi értelme, hogy elvigyük Isten áldását mindenkihez: zsidókhöz és nem zsidókhöz egyaránt. A Mindenható által ránk bízott feladat a világ megjavítása. Valljuk be, ebben erős lemaradásban vagyunk.

S ha már javítani szeretnénk, lássunk hozzá. Vajon helyes-e a közbeszédben hallható, az új Alaptörvényben is elhelyezett hivatkozás: „Magyarország önazonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége.” Mert mi, akik itt vagyunk, zsidók és keresztények, pontosan tudjuk, Európában zsidó-keresztény kultúráról kell beszélnünk, de azt is tudjuk – ha máshonnan nem, a Nostra Aetate-ből –, hogy „...a többi vallások is szerette a világon különféle módokon próbálnak megoldást adni az emberi szív nyugtalanságára, hogy utakat, tanításokat parancsolatok, továbbá szent szertartásokat ajánlaniak”. S nekünk, zsidóknak és keresztényeknek, az európai kultúra vitathatatlan hordozóinak nincs jogunk a más vallások értékeinek védelmét sem megtagadni. Hangsúlyozom, értékekről beszélek! A Szent Zsinat a Nostra Aetate-ben emlékeztet arra a kötelekre is, mely az új szövetség népét lélekben összeköti Ábrahám törzsével. Mint írja: „Krisztus Egyháza elismeri, hogy hitének és kiválasztottságának kezdetei Isten üdvözítő misztériumának megfelelően már a pátriárkáknál, Mózesnél és a prófétáknál megtalálhatók.”

Hölgyeim és Uraim! Az isteni kinyilatkoztatás nélkül az Újszövetség tulajdonképpen nem értelmezhető. Ezért nem sikerülhetett a történelemben senkinek tartósan kitépnie a kereszténységet a zsidó talajból, elvetni a héber Bibliát, elvágni az ősi zsidó gyökereket.

Mert ha sikerülne, a kereszténység virágzó fája a gyökerek nélkül elpusztulna. S amikor a múlt század közepén ez néhány évre sikeredett, az nemcsak a gyökerek pusztulásához, de a gyökerek által megtámasztott fának a meggyengüléséhez is vezetett.

Franz Rosenzweig, a nagy zsidó vallásfilozófus úgy képzelte, az igazság nem a zsidóság, de nem is a kereszténység lényegében, hanem kettejük párbeszédében rejlik.

Reménykedem az Önök bölcsességében, hogy közös munkálkodásuk végén eredményes lesz a tanácskozás, sikeres a konferencia, amihez ezúton kérem a Teremtő áldását.

Heisler András beszéde a Nemzetközi Keresztény–Zsidó Tanács konferenciáján.

Kerékpártúra egy gyermekmentés emlékére

A 81 éves Paul Alexander Berlinből biciklizik Londonba 38 társával, köztük fiával és unokájával együtt.

Berlinben a Friedrichstrasséről indultak, és Londonban a Liverpool Streetre érkeznek majd.

79 évvel ezelőtt ugyanezt az utat tette meg Paul Alexander, aki az úgynevezett Kindertransport segítségével menekült ki a náci Németországból.

A központilag megtervezett és irányított zsidóellenes erőszakhullám 1938 novemberében, a Kristályéjszakával kezdődött, amikor a náci országsszerte több tucat embert megöltek, zsinagógák és zsidó üzletek százait rombolták le, gyújtották fel.

Ezt követően zsidó és protestáns szervezetek Chamberlain brit miniszterelnökhöz fordultak, hogy tegye lehetővé a zsidó gyerekek kimentését a náci Németországból.

Ő azonnal intézkedett, és megindult a Kindertransport. Már december elején érkeztek gyerekek Angliába Hollandián keresztül. Az akció 1940 májusáig tartott, amikor Hollandiát is megszállták a németek. Kezdetben csak

Fotó: World Jewish Relief / PA

Németországból, de azután Ausztriából, Csehszlovákiából és Lengyelországból is mentettek ki gyerekeket.

Több mint 10 ezer gyerek menekült meg így és élte túl a holokausztot.

Paul Alexander ma Izraelben él. Személyes győzelemnek tekinti Hitler felett, hogy sikeres ügyvéd lett Angliában és nagy családot nevelt fel. 34 éves fia és 15 éves unokája is részt vesz az 1000 kilométeres biciklitúrán.

FüHü

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Festést, tapétázást, kőműves- és egyéb építőipari munkát vállalok. 06-70-216-0234.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, névjegykészítés, diplomakötés, könyvnyomtatás a Mammot III. em. 312-es üzletben és a Balogvár u. 1. alatt. Messinger Miklós, +36-20-934-9523, rcontact@t-online.hu

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, **ezüstartárgyakat,** étkészletet, cukordobozt, tálcát stb., Kovács Margittól kerámiákat, herendi porcelánokat, régi álló-, fali-, asztali órákat, bútorokat, márványszobrokat stb. Teljes hagyatékiért első vevőként a legmagasabb árat fizetem készpénzzel. Értékbecslés díjtalan. 06-20-280-0151.

Szociális alapítvány keres adománygyűjtői munkakörbe megbízható, intelligens nyugdíjast. Telefon: 06-1-321-3497, esti órákban.

HÁZASSÁG

181/59/91, gyengén látó (7,7 dioptria) pszichológus férfi izraeli kivándorlás és családalapítás céljából társát keresi. Jelige: „3. tavasz Jeruzsálemben, 5779”.

MAGÁNYOMOZÁS

FELSŐFOKON!

***

KOBA DETEKTÍVRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Marketing:

Szántó István

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

Postacsekk: 11707024-22118480

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Pedagógusnap 2018

A BZSH-Mazsihisz vezetői a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskolában köszöntötték a pedagógusokat és a pedagógusi munkát segítő dolgozókat. Azok a kollégák, akik huzamosabb ideje kiemelkedő szakmai tevékenységükkel járulnak hozzá a gyermekek oktatásához, neveléséhez, vezetőik előterjesztésére a „Főváros Zsidó Oktatásáért” elismerésben részesültek. A családi rendezvénynek helyet biztosító Scheiber-iskola nagy szeretettel fogadta és ünnepelte a díjazottakat.

A kitüntetetteket Kunos Péter ügyvezető igazgató köszöntötte. Beszédét az alábbi idézettel kezdte: „Keress olyan mestert, akinek szelleme világos, tudása nagy és szíve jó!” (Karinthy Frigyes)

Hangsúlyozta, hogy a jó pedagógus optimista, kissé idealista is, mert hiszi, hogy képes a világot szebbé és jobbá tenni. Ugyanakkor ezekben az intézményekben a zsidó szokások alapjait is át tudja adni tanítványainak. Az elvetett mag – tevékenységük által – minden bizonnyal jó talajba hull, s a felnövekvő nemzedék nemcsak ismeri, de meg is tartja, továbbviszi a zsidó hagyományokat.

2018-ban a „Főváros Zsidó Oktatásáért” kitüntetésben részesültek:
Filepné Katonai Andrea – kisgyermeknevelő (Benjámín Óvoda és Bölcsőde),

Kósáné Földes Vera – tanító (Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola),

Kékes Mária – gazdaságvezető-helyettes (Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola).

Magas színvonalú munkájukat köszönjük, további sikeres és eredményes tevékenykedést kívánunk!

Csillag Ferenc
az Oktatási Osztály vezetője

Versekkel emlékeztünk a 44'-es könyvbezúzásra

1944. június 16-án, az akkori könyvnapon Kolosváry-Borcsa Mihály belügyi államtitkár az egykori Budafoki Papírgyárban „ünnepélyes” keretek között kezdte meg a nem kívánt magyar és külföldi szerzők műveinek megsemmisítését. Összesen 447.627 könyvet...

A Mazsike és a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete 2018. június 15-én 18.00 órakor felolvasással emlékezett az egykori betiltott szerzőkre és elpusztított könyvekre.

Pásztor László

1934–2018

A címben szereplő név nem fedi a teljes valóságot, mert a tizenhárom év során, amíg Göteboriban volt kántor, mindenki csak Lacinak hívta.

De kezdjük előlről. Mikor a 60-as évek második felében újból Budapestre jöttem, és disszidens-bűnözőből „hazánktól” elszakadt honfitársá” avanszáltam, akkor találkoztam először Lacival. A terveit az Operaház körül forogtak. Ha jól emlékszem, először a kórusban énekelt, majd később kisebb szerepeket is kapott.

Váratlanul – legalábbis számomra – pályát változtatott, és kántor lett. Ami azért volt meglepő, mert asszimilált családból származott, akik sosem ta-

gadták meg zsidó identitásukat, de a vallás nem volt központi témájuk.

Először rövid ideig kántorként működött Salzburgban, és onnét érkezett

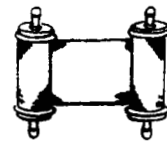

Hírek, események röviden

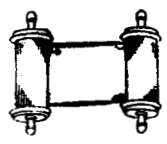
– **Rudolf Péter** Kossuth- és Jászai-díjas művésznék Igaz Ember-díjat adott át Geiger András, a Mensch Nemzetközi Alapítvány elnöke. Az elismerést olyan személyek vehetik át, akik sokat tettek a toleráns társadalmi értékrend, a demokratikus történelmi tudat formálásáért.

– **VÁLTOZÁS!** A zuglói körzet pénteki (18.00) és szombati (9.30) istentiszteleteit továbbra is a Scheiber-iskolában tartja (XIV. ker. Laky Adolf utca).

– **Füredi üdülés!** Idén nyáron június 29-től augusztus 19-ig lesz nyitva a Mazsihisz balatonfüredi üdülője. A kóser étkezést biztosító szállásról a Hitközség Szociális Osztályán lehet érdeklődni hétfő, szerda, pénteki napokon, 8-tól 16 óráig. Telefon: 06-1-413-5524, 06-1-413-5571, e-mail: udulo@mazsihisz.hu

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Júl. 6.	Szombat reggel Júl. 7.	Péntek este Júl. 13.	Szombat reggel Júl. 14.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfűvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzevicsy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.35	9.00	20.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Július 6. péntek

Július 7. szombat

Július 12. csütörtök

Július 13. péntek

Július 14. szombat

Támmuz 23.

Támmuz 24.

Támmuz 29.

Áv 1.

Áv 2.

Gyertyagyújtás: 8.25

Szombat kimenetele: 9.43

Újholdhirdetés

Jom kippur kátán

Gyertyagyújtás: 8.21

Újhold

Szombat kimenetele: 9.37

Körzeti kitekintő

Szeretkórház

A zsinagógában a Sólách szombatját megelőző pénteki mincha után *Gál Attila*, az ORZSE hallgatója kedves szavakkal köszöntötte a közösség nevében a 90. évét betöltő *Fruchter Sándort*, *Solajm ben Slajme Hálévit*. Beszédében kiemelte az ünnepelt sok évtizedes, áldozatos munkáját, melyet a zsidóság érdekében végzett. Szombat reggel ünnepélyes keretek között máfírnak hívták a tórához, ahol a bráchákat és a haftarát hagyományos dallamon mondta el.

Boldog születésnapot kívánunk, Sanyi bácsi, jó egészségben maradjon közöttünk sokáig – ád méá vöeszrim.

Hunyadi tér

A Terézvárosi Polgármesteri Hivataltól nyert pályázatnak köszönhetően a Hunyadi téri zsinagógakörzet (Ohel Ábrahám) és a Generációk Klubja bérelt busszal egynapos látogatást tett a pozsonyi hitközségnek.

Hosszú heteken át egyeztetettünk a látóvalokról a szlovák partnerrel, az ötletergazdag, alkalmazkodó és empatikus *Lőrinczy Valikával*. A programot főként idősebb emberekre kalibráltuk. Így sem volt kevés gyaloglásban részünk, bár ezért csak a „mindent meg akarunk nézni” vállalását, tervét hibázathatjuk. Az időjárás is inkább strandra, mint városnézésre volt alkalmas. Nem baj. Az út olyan emlékezetes volt és marad is, olyan ritkán látott helyekre jutottunk el, olyan autentikus adalékokkal szolgáltak, hogy évekig mesélhetnénk a részletekről. Mert a nagy dolgok is részletekből állnak össze.

Mit láttunk? Többek között Chátám Szófer síremlékét, amelyről *dr. Stasko József* magyarázatát hallhattuk. Kádist mondtunk a temetőben, volt zsinagógalátogatás *Paszternák Ivánnal*, a hitközség épületében pedig az elnökhelyettes, *Schragge Béla* mesélt a csoportnak. A gábe közreműködésével ott kaptunk kóser ebédet is.

Sor került a Zsidó Múzeum megtekintésére, ahol Valika kollégája, *Viera Kamenicka* képzőművész, minden tárgy tudója és hiteles magyarázója volt a kísérőnk. A belvárosban a zsidósággal kapcsolatos nem kevés látóvaló megértésében a lelkes idegenvezető, *dr. Záni Martin* segített. Minden apró-cseprő „botladozásunkban” ott voltak, ötletekkel és önmagukkal álltak rendelkezésre.

A busz vezetőjével együtt ötven(!) lelkes utas vállalkozott a kirándulásra. Szép volt! Köszönjük!

Magyarázat közben

Júli

Mártír-istentisztelet 2018

Július 8.

Pápa

16.30

Zsinagóga

פאקאנאל

Fukenal

Large wooden spoon

Chasidish Yiddish from Hungarian 'fakanál'

A magyar nyelvben számtalan jiddis jövevényszó van. Amit sokan viszont nem tudnak, hogy a chászid jiddisben pedig pár magyar jövevényszó található!

Boro Park Brooklyn egyik chászid fellegvára

A csehó szón kívül van egy másik jiddis jövevényszó is a kocsmára: a kricsmi. Ez a neve („Kretshme”) Jeruzsálem legújabb bárjának is, mely a vallásos zsidó közönséget célozza meg. Löchajim! (Ezt szokás mondani koccintáskor.)

Nov 23 2016 | פורשת חיי שורה | כיב חסון חשוניו | \$2.50

טריביון

דער גרעסטער
אנטיסעמיט
אין אונגארן

ווערט א
פרומער איד!

הוא זענען די חמילין
הוא זענען די חמילין
הוא זענען די חמילין

די מערסט פארשפרייטע אידישע אויסגאבע אין מארקעט

Szegedi Csanád. Karrier a köbön

A fenti négy kép forrása: Jiddis jövevényszavak a magyar nyelvben (Facebook)

...és ideje van a nevetésnek

Egy fiatalember lázasan tanulja a szóbeli érettségi tételeket. Egy nappal az érettségi vizsga előtt riadtan konstatálja, hogy a történelemtételekre nem maradt ideje.

Mentsük, ami menthető alapon EGY tételt azért megtanul, mégpedig a 13-as számút, ettől rögtön elmúlik a félelme. Másnap, amikor a 8-as számú történelemtételt húzza, egy hirtelen mozdulattal visszadugja a többi közé.

– Nana fiatalember, mit művel? Hányas tételt húzta?

– A 13-ast, de szörnyen babonás vagyok, ezért ijedtemben visszadobtam.

– Ilyen nincs! Tessék, mondja csak el a 13-as tételt!

A fiatalember jelesre vizsgázott.

***

A fiatalember háztűznézőbe megy, hogy kedvese apjával beszéljen:

– Uram, szeretném feleségül venni az ön lányát!

– A feleségemmel már beszélt?

– Igen, de ha lehet, én mégis a lányánál maradnék!

***

Amikor a követségi fogadáson a zenekar elkezdett játszani, Lord Brown odafordult a szomszédjához:

– Hölgyem, ön gyönyörű ebben a szép vörös ruhában. Jöjjön, táncoljunk egyet erre a valcerre!

– Ez nem lehetséges – jön a válasz. – Először is, maga tökrészeg, másodsor, ez nem valcer, hanem Venezuela himnusz, harmadszor pedig én nem vörös ruhás nő vagyok, hanem egy bíboros!

MEGJELENT!

Róna Tamás és Nógrádi Gergely:
Todá!

Zsidó hittankönyv III. része

A kötetet legkényelmesebben
megrendelheti a
WWW.ZSIDOKONYVEK.HU
webshopban.

A kötet ára
bruttó
3570 Ft.-

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-uia.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

SPÁNN GÁBOR

A hücpe medve

Miután Magyarország zsidó és más vallású lakóival együtt örömmel nyugtáztam, hogy végre megszűnt a mindnyájunkat foglalkoztató és a legnagyobb nehézséget okozó problémánk, a kóborló Robi medve gondja, ez az állat – bebizonyítva, hogy a halál után is van élet – újra feltűnt a képernyőnkön. Első gondolatom az volt, hogy ilyen strapabíró csak egy orosz medve lehet. Pedig ennek a nemzetiségéről még szó sem esett. De csak arról nem...

Először is valaki elnevezte a szerencsétlen mézfalót Robinak, miközben a kóborló állat inkább Roberta. Merthogy nőstény! De hát minálunk a nemi identitás – medvéknél legalább – nem sorsdöntő. Vallását illetően nem találkoztam utalással, de az azért elgondolkodtatott, hogy miután magához tért az altatólővedék okozta tudatmódosított állapotból, nyomjelző készületeket kötötték a nyakába, és átlökték a szlovák határon. Ez az ál-Micimackó ahelyett, hogy átment volna a miénknél magasabb életszínvonalú és euróval fizető Szlovákiába, fogta magát, visszafordult, letépte magáról a nyomjelzőt, és folytatta vándorlását Magyarországon. Eszembe jutott, hogy zsidó őseink 40 évig bolyongtak a pusztában nyomjelző nélkül, és éhhalál ellen manát ettek.

Ha nem tréfli állatról lenne szó, most azt mondanám, hogy ebben a Robiban zsidó vér is lehet, hisz vonzódik a vándorláshoz, igaz, hogy manna helyett a kukákból kilopott répán, zöldségen él, miközben ráhossa a frászt a helyi Fidesz-iroda vezetőjére.

Az egyik tévében megszólalt egy parasztnéni: a gyerekeimet már nem engedem kinenni játszani a háztól távolabbi rétre, mert hátha arra jár a kóbor medve, és kárt tesz bennük. A vándorló zsidókra ez sem volt jellemző. Nem irigylem most az ország vadászait, mert

gondolom, 24 órában lesik, hol tűnik fel a nyughatatlan Robi/Roberta. Igaz, kishazánkban egyetlen ember van, aki minden ellenszolgáltatás nélkül éles lövedékkel is kilóhet bármilyen vadat. Méghozzá úgy, hogy a kilótt hüvelyeket alázatos NAV-tisztviselők viszik utána...

Az már csak magától értetődő, hogy a fake news őshazájában, az interneten a legkülönbözőbb összeesküvés-elméletek születtek. Olvastam már arról, hogy a medve nincs egyedül, kell hogy legyen társa, mert egy barnamedve, még ha a Lomonoszovon végzett is, képtelen egyedül egy nyomjelző nyakörvet levenni.

Az is napvilágot látott, hogy a medve nem véletlenül fordult vissza, mert ő nem céltalanul kóvályog szeretett hazánkban. Meg nem vezetett áldoztatát keresi, akire „mézdíjat” tűztek ki, és ehhez ithoni Soros-bérencek nyújtanak neki segítséget. Hogy ki a kiszemelt áldozat, és ki bérelte föl bérnyílösszágra az egyébként szeretnivaló vadállatot, az a posztból nem derült ki. Mindenesetre ha véletlenül Robi/Roberta Zugló felé jár, nekem lenne nevem, amivel kiegészíteném a listáját. Egy biztos, én is félni kezdtem a migránsoktól, elvégre ez a medve se igazi magyar, rá lehet mondani, hogy bevándorló megélhetési mackó.

A vidéki asszony félelmét, amivel gyermekeit óvja, túlzottnak tartom, de az újságírói kisördög valamelyik éjjel szült egy gondolatot:

Hogy meddig kóvályog itt a maci lelévétel nélkül, nem tudom, az embereken eluralkodó félelmet megértem, de az én Leóm azt súgja, hogy a politikusok csak akkor kezdjenek el félni, ha egy olyan hír kerül be a köztudatba: kísértet járja be Európát...